

Økonomiske overvejelser ved optimering af jordbearbejdning, såning mv.

I denne artikel er beskrevet indledende betragtninger over de økonomiske og driftsmæssige overvejelser man skal gøre sig i forbindelse med valg af teknologi til jordbearbejdning. Artiklen er udarbejdet i GUDP-projektet OptiTill

For den enkelte landmand drejer det sig hele tiden om at optimere produktion og dermed økonomi. Der er mange muligheder, man som landmand selv kan optimere. Det drejer sig naturligvis om at opnå så godt et udbytte som muligt i sin planteproduktion. Men udbyttet gør det ikke alene. Man kan meget vel opnå et stort udbytte i de enkelte afgrøder – men hvis meromkostningerne ved det større udbytte er større end den øgede indtægt medfører det større udbytte totalt set en dårligere økonomi.

I planteproduktionen er en af de største omkostningsposter, omkostninger til maskiner og arbejde. Typisk ligger disse omkostninger på 3.000 – 6.000 kr. pr. ha. Afhængig af hvordan man disponerer, vil maskinomkostninger inklusive arbejdsomkostninger og inkl. tørring af afgrøderne for en hvedemark udgøre omkring 4.000 - 6.000 kr. pr. ha. Ud fra et samlet dækningsbidrag forventet for 2015 på ca. 4.000 kr. pr. ha er udbyttet 13.000 – dvs. maskin- og arbejdsomkostningerne belaster bruttoudbyttet med næsten 50 %. Det er derfor nærliggende at fokusere på at få disse omkostninger gjort så lave som muligt uden at det i væsentlig udstrækning går ud over udbyttet.

Af maskinomkostninger udgør omkostningerne til jordbearbejdning og etablering næsten 20 % ved traditionel jordbearbejdning og etablering – eksempel ses i tabel 1

Endvidere er det en arbejdsopgave som er relativ tidskrævende og ofte skal ske på et tidspunkt, hvor der er mange andre opgaver, der presser sig på i marken. Arbejdet med at etablere vinterhvede skal (især hvis den skal sås tidligt) skal udføres samtidig med af høsten skal i hus, efterafgrøder skal etableres mv.

Bl.a. på grund af dette tidspres er det nærliggende at søge efter metoder, der kan effektivisere dette arbejde. I tabel 1 er vist et enkelt eksempel. Der er opstillet en sammenligning mellem en mere traditionel etablering, med pløjning, pakning, såbedsharvning og en etablering uden pløjning – harvning og direkte såning. Omkostningerne er beregnet som "normomkostninger" som de findes på www.farmtal.dk. Samtidig er vist eksempler på de kapaciteter der er regnet med. Disse kapaciteter afhænger naturligvis af den maskinstørrelse der er aktuel på den enkelte bedrift. Der er i eksemplet taget udgangspunkt i en 6 furet vendeplov med pakker og øvrige maskiner tilpasset denne størrelse. Man kan have noget større eller mindre kapacitet i det aktuelle tilfælde, men det vil i givet fald medføre andre omkostninger til de enkelte arbejdsopgaver.

Af tabellen fremgår af omkostninger til etablering med pløjning beløber sig til 1.235 kr. pr. ha. med et tidsforbrug på 1,59 timer pr. ha. Ud fra normerne vil omkostningerne til etablering uden pløjning beløbe sig til 775 kr. pr ha med et tidsforbrug på 0,65 timer pr ha.

Tabel 1. Eksempel på omkostninger til etablering af vinterhvede.

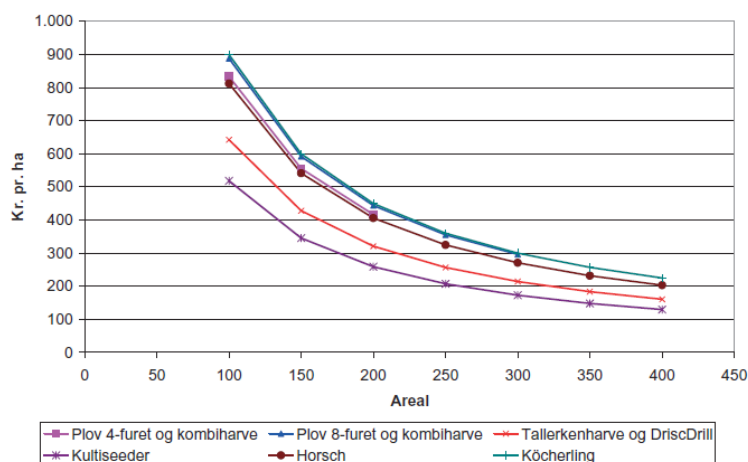
	Etablering af vinterhvede inkl. pløjning		Etablering af vinterhvede UDEN pløjning	
	Norm kr. pr. ha	Ha pr. time	Norm kr. pr. ha	Ha pr. time
Pløjning	675	1,1		
Såbedsharvning	160	2,2		
Radsåning	400	4,4		
Harvning			325	4,0
Såning – direkte			450	2,5
I alt	1.235	1,59 time pr. ha	775	0,65 time pr. ha

I eksemplet reduceres omkostningerne til jordbearbejdning og etablering fra 1.235 kr. pr ha til 775 kr. pr. ha – dvs. med ca. 460 kr. pr. ha eller svarende til godt 4 hkg. pr. ha hvede ved en pris på 110 kr. pr. hkg. Samtidig ses at arbejdsforbruget reduceres fra 1,59 til 0,65 timer pr. ha. Ved f.eks. 200 ha svarer dette til en reduktion af arbejdsforbruget fra 318 til 130 timer. Omkostningerne til arbejde er indregnet med knap 200 kr. pr. time i omkostningerne men på et tidspunkt ved etablering af vinterhvede samtidig med høst kan besparelsen på 188 timer være meget mere værd, da der samtidig konkurreres om tid til høst, halmbjergning mv. Man kan meget vel komme ud for at arbejdstimer skal betales med overtid. Hvis dette er tilfældet vil de kunne forbedre økonomien med over 20.000 kr. ved besparelsen eller næsten 100 kr. pr. ha

Hvis ovenstående overvejelser var de eneste faktorer, der påvirkede økonomi mv. er der jo næppe tvivl om at man øjeblikkelig skal sælge plov, såbedsharve mv. og gå over til reduceret jordbearbejdning (ingen pløjning).

Det skal ske ud fra en strategisk overvejelse og man sparer ikke alle penge hvis man beholder de gamle maskiner (for en sikkerheds skyld) – eller hvis skiftet medfører at man bliver ”nød til” at investere i større traktor.

I en Farmtest er belyst økonomien – se Farmtest nr. 54, 2005 – Planteetablering - med og uden plov. Det ses at omkostningerne er stærkt faldende med stigende areal og også at pløjning typisk er dyrere end de forskellige teknikker uden pløjning. Beregningerne mv. er ca. 10 år gamle. Niveaueet i 2015 er anderledes men den generelle rangorden har sandsynligvis ikke flyttet sig ret meget.

En overvejelse om at skifte fra mere traditionel jordbearbejdning og etablering med en "reduceret" skal altid tage udgangspunkt i den enkelte landmands forhold, lyst og interesse. Det der er rigtigt for den enkelte er ikke nødvendigvis rigtigt for alle.

I nedenstående oversigt er skitseret en række af de overvejelser man bør gennemløbe inden beslutning.

- Passer mit sædskifte til ingen pløjning?
 - Er der afgrøder der er vanskeligere at etablere hvis der ikke pløjes?
- Jordbundsforhold
 - Er der arealer som er meget våde og hvor en pløjning måske er vanskelig?
- Ukrudt
 - Ofte vil der være et større tryk af rodukudt hvis ikke der pløjes. Dette kan ofte modvirkes ved sprøjtning eller via et sædskifte, der tager højde for dette.
- Hvis ovenstående medfører at det er relevant at skifte teknik
 - Skal det ske på en gang – ved salg af plov, såbedsharve mv.
 - Eller skal det indgå i en mere langsigtet strategi?
- Alt andet lige er den billigste løsning at overgå på én gang men usikkerhed, de priser der kan opnås på gamle maskiner er ofte lave mv.
- Tror jeg på den teknik jeg skifter til?
 - Ofte vil det man tror på have større chance for at lykkes end hvis man er tvivlende om det er den rigtige teknik man vælger
 - Hvor kan jeg hente viden om hvordan ny/ændret teknik skal anvendes så jeg får optimalt udbytte af denne?
 - Man må samtidig være indstillet at der vil være omkostninger ved indkøring af ændret teknik så den gevinst man regner med at opnå ikke kommer det første år.

Under alle omstændigheder skal som minimum ovenstående overvejelser grundigt overvejes inde man skifter fra noget kendt til noget ukendt og de økonomiske overvejelser gennemføres. Måske er der andre forhold på bedriften der giver større økonomisk gevinst i jagten på optimering af forholdene på bedriften.